

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. IV. De Forma, Effectu, & Contrarijs Judiciorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

omnium. Si primum, adeundus est Judex omnium correorum superior per textus *l. omnes 5. C. arbitr. tutel. l. si questio 2. C. de ordin. judic. l. cum & ipse 1. C. de ordin. cognit. & Ordin. Camer. p. 2. tit. 3. Rec. deputat. 1600. §. bey unferem 23.* ne ceteroquin Judex inferior adimat correis conventis privilegiatum forum, & Judici superiori prerogativam judicandi. Si secundum, coram eodem Judice, apud quem causa respectu unius est coepta, etiam respectu aliorum est continuanda *arg. l. si inter 1. & l. seq. ff. de quib. reb. ad eund. Judic. & l. un. C. ubi de hered.*

75 Dub. 3. an universaliter Judex, qui cognovit de una causa, etiam cognoscere de altera connexa debeat? hoc solum procedere regulariter; nam plures fieri exceptiones debent. 1. Si reus conventus contra dividendam causarum continentiam non excipiat; tunc enim, ut *n. 73.* dictum est, sic acta in diversis Judicijs valent. 2. Si Judex, coram quo agitur una ex connexis, respectu alterius ex illis sit incompetens, e. g. si causa una sit temporalis, altera autem ex connexis spiritualis; nam tunc Judex Laicus de temporali causa cognoscens, spiritualem connexam remittere ad Judicem Ecclesiasticum debet, ut constat ex *c. tuam 3. de ordin. cognit.* quo Titulo plenior hujus rei explicatio traditur. 3. Si unus ex litigantibus sit Laicus, alter Clericus, v. g. si Clericus coram Judice Laico contra Laicum agat possessorio, ac postea contra ipsum agatur petitorio; nam tunc Judicium petitorium Laicus Judex adversus Clericum tractare non potest, cum sit incapax Jurisdictionis in Clericum *c. fin. h. tit. 4.* Si reus in primo Judicio contumax fuit;

nam tunc causa dividi, & Judex mutari potest, ita quidem, ut contumaci excipere volenti de non dividenda causa negetur exceptio etiam casu, quo is vellet reficere expensas primi Judicij. Bartol. in *l. quamvis ff. de damn. infect.* Sichard. in *l. nullibi C. h. tit. n. 16.* Ratio est, quia qui semel Judicem contempsit, non potest invito actore moram purgare. 5. In executivis, seu cum ad executionem proceditur; nam hoc casu non tantum alia, & alia via eligi potest, e. g. petendo contra debitorem, ut in possessionem pignoris mittat, ac postea, ut is personaliter capiatur, donec satisfaciatur; sed etiam postquam ab uno Judice petij, ut mittat in possessionem pignoris; aut ut hoc distrahere mihi liceat, possum ab alio petere, ut debitor incarceretur. Bartol. in *l. consentaneum C. quomod. & quand. Jud. col. 2.* Sichard. *l. cit. n. 19.* & alij. Ratio esse potest, quia in ijs, quae paratam habent executionem, non est opus figurâ, aut strepitu Judicij. 6. Si Juramentum contractui adjectum fuit; nam hoc casu juxta Jafon. & Sichard. in *l. nulli cit. n. 17.* Joan. Andr. in *c. fin. de for. compet. in 6.* & alios, cumulari Judicia, & debitum (tametsi unicum sit, ac propterea continentia causae detur) peti apud Judicem saecularem, simulque propter Juramentum, utpote quod est spirituale, peti à Judice Ecclesiastico potest, ut partem cogat ad observantiam Juramenti, vel ut Judici saeculari scribat, ut ipse ad hoc cogat debitorem. Rationem dant, quia Juramentum adjicitur foro foro *c. fin. de for. compet. in 6.* habetque paratam executionem, sicut sententia, & instrumentum Depositi *l. jusjurandum 2. ff. de Jurejur.* de quibus latè P. Friderich de *for. comp. an. 577.*

§. IV.

De Forma, Effectu, & Contrarijs Judiciorum.

SUMMARIUM.

76. Judiciorum Forma.
77. Effectus.
78. Cause, ob quas fit nullum.
79. Modi, quibus finitur.
80. Quando peti possit absolutio ab observatione Judicij?

76 **Q**Uæritur 1. in quo consistat Judiciorum Forma? *Re.* consistit in Processu Judiciario, qui variat; Stylus tamen, & consuetudo Curiarum potissimum ita habet. 1. Actor accedit Judicem, & oblato Libello, de causa Litis summarie eundem instruit, petitque, ut Processum admittat, & Adversarium citet. 2. Decernitur à Judice citatio, & per publicum juratumque ministrum jubetur reus

81. An etiam hodiernis moribus lapsu biennij, vel triennij finiatur Instantia?
82. An defacto instantia de Jure Canonico sit perpetua?

ad certam diem comparere Juris experiendi causâ. 3. Reo in Judicio ad diem designatam comparenti offertur Libellus Actoris, nisi jam prius, ut alicubi fit, cum citatione sit missus, ut deliberare possit, num Judicium velit suscipere, an contra petitioni Actoris cedere. 4. Pro hac deliberatione conceduntur eidem Dilaciones deliberatoriae, & his finitis iterum jubetur se sistere in Judicio. 5. Si reus termino deliberandi lapsus, denuo compareat, &

& contendendum putet, proponit primo loco, siquas habet, exceptiones fori declinatorias, vel Judicij dilatorias; item, si velit, & Jure possit, actorem suum reconvenit coram eodem Judice. 6. His expeditis fit Litis contestatio, & exigitur à partibus satisfactio, seu cautio de Judicio sisti, & judicatum solvi, & si res agatur per Procuratores, de rato. 7. Sequitur Juramentum calumniæ, quo præstito, fiunt Positiones, & exigitur duplex Juramentum à parte, quæ ad ipsas respondere debet, Juramentum *dandorum* quidem, antequam illæ ipsi exhibeantur, *respondendorum* autem, antequam ad eas respondeat. 8. Quæ controversa manent inter Actorem, & Reum in positionibus ab Actore propositis, ea Litis futura materia erunt: in quo ut intentionem suam evincat, Actor producit testes, & alias Juridicas probationes; ut verò eandem intentionem Actoris elidat Reus, suas opponit exceptiones. 9. Post deductas utriusque partis allegationes concluditur in causa, & pronuntiat sententia, cui si litigantes acquiescant, sequitur executio; si pars una ex illis gravamen se passam existimet, ad Judicem Superiorem provocat, & appellat. De quibus omnibus *Libro præsentè* discurretur per ordinem: hic solum noto, formam istam esse Processus Ordinarij duntaxat; nam in Processu Summario non omnia hæc requiruntur, ut dictum est supra n. 10.

77. Quæritur 2. quis sit effectus Judicij? R. triplex maxime. 1. & præcipuus est, quòd litibus, & controversijs imponat finem, eoque rem deducat, ut quisque consequatur, quod suum est. 2. Quòd Judicio cæpto, neuter litigans, Adversario dissentiente, à Judicio possit recedere. *l. sicut 5. C. de O. S. A. nisi velit, ut temerarius litigator, in expensas condemnari §. ecce 1. Inst. de pæn. temer. litig.* 3. Quòd acta coram Judice incompetente sint invalida, ita ut neque fidem faciant in alio Judicio producta coram Judice competente, ut ex communi docet Clar. *in præf. crim. §. fin. q. 36. n. 49.* ubi ait, quòd si Judex sæcularis remittat Clericum ad Judicem Ecclesiasticum, non teneatur is stare Processui factò contra Clericum coram Judice sæculari; quia sunt acta facta coram Judice incompetente. Consentunt DD. reliqui, & inter hos Barbof. *in c. 4. h. tit. n. 1.* Wagnereck *ibid.* Pirh. *hic n. 88.* Schamb. *n. 42.* König. *n. 79.* Wiest. *n. 96.* E contrario acta coram Judice competente tenent, & fidem faciunt etiam in alio Judicio, & etfi diversus sit Judex, modò inter easdem personas, & ad eundem finem producantur. Ita Innoc. *in c. causam 11. de test. §. Atrest.* u. 3. Abb. *in c. 4. h. tit. n. 12.* Decius *ibid. n. 14.* Alex. de Nevo *n. 33.* Laym. *n. 3.* Pirh. *hic n. 94.* Schamb. *n. 42.* Wiest. *n. 98.* Sumitur ex *c. causam cit.* ubi Alexander III. rescripsit, ex attestationibus, quæ ab alijs Judicibus receptæ sunt, causam inter easdem perso-

nas agitatam debito fine terminandam, luculento argumento, quòd attestationes, & aliæ probationes in Judicio receptæ plenam fidem faciant inter easdem personas, & in eadem causa; aliàs ex ijs solis causa legitimè terminari non posset.

Proceditque hoc 1. etfi sententia in priore Judicio lata non fuerit; adhuc enim proderunt acta in posteriore Judicio, sicut in eo prodesset sententia, si pronuntiatum fuisset in priore Judicio. Innoc. *l. cit.* Ex quo sequitur, si quis per testes probavit se dominum esse fundi, quem postea vendidit, illa testimonia valitura, & profutura etiam emptori.

Procedit 2. sive Judex in posteriore Judicio sit ejusdem ordinis cum priore, sive diversi, sæcularis, an Ecclesiasticus. Colligitur, ex *c. fin. de except. in 6.* ubi junctâ Rubricâ traditur, quòd exceptio rei judicatæ, adeoque sententia lata per Judicem Ecclesiasticum admitti debeat in foro sæculari; & è diverso lata per Judicem sæcularem admitti debeat in foro Ecclesiastico, si causa sit mixti fori, & eadem personæ sint in utroque Judicio. Ratio est, quia per sententiam, quæ transijt in rem judicatam, jus acquisitum est parti, quòd alius Judex nõ debet ledere. Plura vide infra *Tit. 19. & 20.*

Quæritur 3. ex quibus causis Judicium reddatur nullum? R. Marant. de *Ord. Judic. p. 4. dist. 16.* viginti novem omnino causas enumerat. Præcipuas seligo. Itaque Judicium evadit nullum 1. ex defectu capacitatis, & competentie Judicis, quòd vel Jurisdictionis capax non sit; vel etfi capax sit, eam non habeat; aut si habet, illa sit impedita. *c. at si Clerici 4. in princ. h. tit. c. ad probandum 24. de sent. §. re judic. l. si militaris 2. & l. fin. C. si à non compet. ut. §. c.* 2. Ex defectu personarum versantium in Judicio, ut si actor, vel reus personam standi in judicio non habeat, ut dictum est supra à n. 23. vel Procurator, causam alterius agens, mandatum ad hoc ab ipso non habeat, vel habeat, sed non sufficiens, aut revocatum, vel extinctum juxta dicta *l. 1. tit. 38. à n. 25.* 3. Ex defectu actûs, sive solennitatis substantialis, quòd v. g. non præcesserit citatio, Juramentum calumniæ, contestatio litis, causa non fuerit sufficienter instructa &c. per dicenda *Tit. 3. 5. 7. §. seqq. hic.* 4. Ex defectu Ordinis Judicarij, quòd iste non observatus, sed everlus fuerit: ubi tamen distinguendum; nam quidam ordo pertinet ad substantiam Judicij, alius solum ad Justitiam ejusdem: Judicium nullum redditur ex perverfione primi, non autem secundi.

Procedit autem hoc in ijs Judicijs, in quibus attenduntur subtilitates Juris; aliud est in ijs, in quibus magis consideratur æquitas, ut in Foro Canonico, & Camera Imperiali; nam in Camera Imperiali, si de causâ meritis constet, nullitates ex defectu solius processus, & solennitatis provenientes non attendun-

duntur, sed sine alijs ambagibus pronuntiat, solennitatis defectum supplente Authoritate Imperiali, ut ita citius finiantur lites. Mynsing. cent. 5. obs. 93. n. 1. Gaill. l. 1. obs. 42. à n. 1. Wiest. hic n. 115. Similiter in Curia Romana post Constitutionem à Paulo V. super Tribunalium reformationem editam ex omnibus Judicij nullitatibus, quæ ex Juris subtilitate descendunt, tres duntaxat, ex totidem substantialibus provenientes, attenduntur, sc. si Judex sit incompetens, si Procurator mandatum non habeat, aut non habeat sufficiens, vel revocatum, & si citatio sit omiſsa. Card. de Luca Theatr. V. § 7. de Judic. disc. 38. n. 22. Honorius ad hanc Rubr. n. 31. Wiest. hic n. 114.

79 Quæritur 4. quomodo Judicium finiatur? R. finitur duobus modis, videlicet per sententiam definitivam, & aliquando etiam ante illam. Quod per sententiam definitivam finiatur lis, & controversia, clarum est; quia latâ illâ, Judex functus est officio suo, ut quoad causam, super qua pronuntiavit, Judex esse desinat l. Judex 55. ff. de re judic. Proceditque hoc, sive appellatum sit à sententia, sive non, cum hoc tamen discrimine, ut si appellatum non sit intra decendum, isto lapsu, controversia finiatur omnino; nam tunc sententia transit in rem judicatam, & quod judicatum est, habetur pro veritate, ita ut aliud non superſit, nisi ut mandetur executioni, ut latius dicitur Tit. 27. infra. Si verò appellatio sit interposita, & huic delatum, finiatur solum instantia; nam tunc secunda Instantia incipit: de quo plura infra Tit. 28.

Ante sententiam definitivam, & sine illa Judicij instantia finitur tribus modis. 1. Mutua voluntate partium, renuntiantium ulteriori processui cum intentione nunquam repetendi litem: quod facere omnino eisdem permillum est, cum utique Juri pro se principaliter introducto possint renuntiare. 2. Absolutione ab observatione Judicij: quâ liberatur pars absoluta, ut in hac Instantia respondere non teneatur; reservato tamen Jure parti alteri, ut novo Judicio coepto cum Adversario suo possit contendere. 3. Lapsu temporis; nam Jure Civili ad tollendam immortalitatem litium saluberrimè cautum est, ut si in causa criminali intra biennium, in causa Civili autem intra triennium, à contestatione litis numerandum, lis seu judicium ad finem non perducatur, Instantia pereat, ut statutum est l. properandum 13. princ. & §. censemus 1. C. h. tit. Ratio disparitatis est, quia publicæ causæ sunt privatis potiores, aut potius, quia triste est longo tempore in reatu hærerere.

Excipiuntur tamen 1. causæ Fiscales, & quæ ad publicas exactiones, vel tributa pertinent. §. censemus l. properandum cit. 2. Causæ agitate in Consistorio, sive Supremo Tribunali ipsius Principis; nam in

hoc nunquam perit Instantia, & sic ultra triennium durat. Marant. de Ord. judic. p. 5. n. 15. 3. Quando ab eodem Principe Instantiæ terminus prorogatur. Marant. n. 19. 4. Quando reus conventus subterfugijs, & cavillationibus suis impedimenta objicit, quo minus intra triennij terminum ferri sententia definitiva possit, modò ab Actore interponatur protestatio. Marant. n. 30. 5. Si interea temporis per partes in Compromissum itum fuerit; tunc enim prædictum tempus non videtur labi arg. Clem. quædam de appell. Auth. si tamen C. de tempor. appellat. Zoëf. hic n. 12. Plures exceptiones enumerat Marant. l. cit. à n. 15.

Quæritur 5. Quando peti possit absolutio ab observatione Judicij? R. hæc peti potest in triplici maxime casu. 1. Si in progressu litis appareat, quòd intentio, ac petitio Actoris in Libello ineptè proposita fuerit, sicut factum est c. examinata 15. h. tit. Addidi in progressu litis; nam si in principio litis, & ante contestationem ejusdem vitium Libelli appareat, statim est rejiciendus à Judice, nec ad alia procedi debet, nisi de intentione Actoris, sive causa petendi sufficienter constet, ut pluribus dicitur infra Tit. 3. n. 7.

2. Si post litem contestatam, reo ad præfixum terminum comparente, Actor contumaciter absens causam non prosequatur; tunc enim in potestate Rei est petere, ut absolvatur ab observatione Judicij; vel si receptis testibus, & alijs probationibus, factis de causa liqueat, procedatur ad Sententiam definitivam, ut plenius dicitur Tit. 14.

3. Si ante litis contestationem, Actore non comparente in termino peremptorio, compareat Reus, & contumaciam absentis accuset; tunc enim absolutione perimitur non quidem Instantia (nam hæc, quia nondum cœpit, perimi nequit) sed citatio, ut Actor perinde, ac si ipsa Instantia propter contumaciam ejus post litis contestationem fuisset perempta, non nisi reſectis expensis audiatur.

Quæritur 6. an etiam hodiernis moribus lapsu biennij in causa criminali, & triennij in causa Civili finiatur Instantia? R. hodie modus iste finiendi lites ut plurimum à Foro recellit; nam 1. in Tribunalibus supremis Principum, uti in Imperio est Camera Spirensis, hodie Wezlarieſis, ex consuetudine nunc potius habetur ratio Auth. sed ut lis C. de temp. appell. quàm l. properandum cit. & actionibus Instantiæ lapsu morturis sæpe longævæ admodum vitæ spiritus insufflatur, ut ex Maranta notavi supra n. 79. & consentiunt Mynsing. cent. 2. obs. 48. & cent. 3. obs. 44. n. 9. Zanger. de except. p. 1. c. 1. circa fin. Gaill. l. 1. de pac. publ. c. 9. n. 15. Brunnem. in l. properandum cit. n. 11. König hic n. 84. & alij passim.

2. Idipsum in multis etiam Tribunalibus

libus inferioribus receptum est, ut lite etiam intra triennium non finitâ, Instantia tamen non censeatur perempta esse, quem tamen usum, tanquam abulum, damnat Brunnem. *l. cit. n. 15.* & optat dispositionem saluberrimam *l. properandum cit.* in usum denuo revocari, ut lites ad exitum citius perducantur.

3. De Jure SS. Canonum non tantum consuetudine, sed Lege scriptâ Instantia videtur esse perpetua, ut contra Covar. *in c. quamvis p. 2. §. 1. n. 10.* Zoef. *hic n. 13.* docent Gloss. *in c. venerabilis 20. in cas. not. un. h. tit.* Abb. *ibid. n. 5.* & duob. *sqq.* Barb. *n. 1.* & *sqq.* Zypæus *n. 5. hic.* Pirh. *n. 125.* Wiest. *n. 107.* & sumitur ex *c. venerabilis cit. c. tum ex literis 5. de in integr. restit. & c. cum olim 14. princ. 7. Judices de privil. idque merito;* quia cum in foro Canonico liceat appellare etiam à sententia interlocutoria, & quolibet gravamine, sepe contingit, ut lis intra triennium terminari nequeat.

82. Quæritur 7. an defacto Instantia de Jure Canonico sit perpetua? Rationem dubitandi facit Trid. *sess. 24. c. 20. de reform.* ubi statuitur, ut causæ omnes ad Forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes coram Ordinarijs locorum, saltem intra biennium à die motæ litis, terminentur. 2. Quia *in c. venerabilis cit.* sermo est tantum de casu, quo subterfugijs, & cavillationibus Adversarij factum fuit, ne intra triennium finiretur lis, & ferretur sententia. 3. Quia inter Jus Canonicum, & Civile sine expresso textu non est statuendum discrimen,

praesertim si utroque Jure eadem procedatur. Atqui nullus extat textus manifestus, quo suadeatur hoc à Jure Civili divortium, & ratio pugnat eadem, nempe favor abbreviandarum litium. Ergo &c.

Sed verius est adhuc hodie de Jure Canonico Instantiam Judicij perpetuari, etiam post triennium, & quidem indistinctè quoad omnes causas. Ita Hof. *in c. venerabilis cit. V. subterfugia.* Abb. *ibid. n. 9.* Barbof. *n. 2. §. 3.* Zypæus *n. 6.* Pirh. *n. 126. not. 2.* Excipitur causa Appellationis, cui finiendæ annus, & ex justa causa triennium etiam Jure Canonico præfixum est *c. cum sit 5. in princ. de appell.*

Neque contrarium probant Argumenta allata. *Ad 1.* Trid. *l. cit.* solum permittit, ut partes lapsu biennio, Superiorem adire possint, non autem prohibet iisdem, quin, si velint, litem ceptam prosequi coram eodem Ordinario possint; imò hoc ipsum satis apertè concedit, quia dicit tum liberum fore partibus Superiorem adire: quod manifestum est indicium, probans instantiam lapsu temporis non perire. *Ad 2.* subterfugia, & cavillationes non fuerunt causa adæquata, & unica perpetuandi instantiam, sed præcipuè fuit æquitas, quam præ alijs attendit Jus Sacrum, & quia successu temporis compertum usu est peremptione instantiæ, per *l. properandum* proditâ, lites potius perpetuari, quam finiri, cum instaurari possint inchoatione novi processus. *Ad 3.* textus *n. præc. cit.* sat clari sunt: deinde hæctenus dicta ostendunt, non frustra fieri in hoc passu recessum à Jure Civili.

TITULUS II.

De Foro Competente.

Postquam Actor litigaturus cum Adversario apud se conclusit, quo Judicio cum eodem velit contendere, dispicere ulterius debet, cui foro subjectus sit ille, contra quem cupit con-

tendere; nam Actor sequitur forum Rei, idque tam necessariò, ut Judicium, celebratum in foro incompetente, ipso Jure nullum sit.

§. I.

De Fori Natura, & Varietate.

SUMMARIUM.

1. Diverse acceptiones Fori.
2. Varietas Fori propriè dicti.
3. Judex competens quis, & quotupliciter?
4. An generali commissione eorum, quæ ad Forum Ecclesiasticum spectant, comprehendatur Jurisdictio utriusque fori tam interni, quam externi?

5. An valida sit sententia lata à Judice incompetente?
6. Ex quibus principijs deducatur competentia fori?
7. Quod Forum sit adendum, si Actor habeat forum diversum à Foro Rei?

Quæritur 1. quid sit Forum competens?
8. Fori nomen multipliciter accipitur.
1. Enim significat locum, rerum venalium expositioni, ac negotiationi destinatum: &

hujusmodi Forum vel à merce ibi exposita, ut Forum *vinarium*, Forum *granarium* &c. vel ab ijs, qui ea Fora instituenda curarunt, ut Forum *Flavinium*, Forum *Julium*, nomen acci-

E

pit